

Sjukvagn från början av 1900-talet

Ambulansverksamhet i över 100 år

Mellan åren 1900-2007 ansvarade Göteborgs brandkår/Räddningstjänst för sjuktransporter och ambulanssjukvård i Göteborg. Idag är det Sahlgrenska Universitetssjukhuset som ansvarar för ambulansverksamheten.

Här följer en kortare sammanställning över åren där text är hämtad ur Bertil Söderbergs bok "Från tornväktartid till modern räddningstjänst"

I november 1899 beslöt Stadsfullmäktige att stadens brandkår skulle utföra sjuktransporter för Sjukvårdsstyrelsen. Brandkåren ansågs med sin organisation vara den lämpligaste att snabbt kunna utföra ambulanstransporter och dessutom billigt då man kunde använda befintlig personal.

Den 1 maj år 1900 togs Göteborgs nya sjukhus, Sahlgrenska, i bruk och från den dagen började Göteborgs brandkår att utföra stadens ambulanstransporter.

Till detta hade man två sjuktransportvagnar, vilka placerades på Huvudstationen och brandstationen i Stadshuset. Under första verksamhetsåret utfördes 312 sjuktransporter. Behovet av sjuktransporter ökade stadigt och 1910 utfördes 1 193 transporter. Samma år införskaffades ytterligare en ambulansvagn som placerades på Huvudstationen som reserv.

Så här kunde det se ut vid sjuktransporter på 1800-talet, innan Brandkåren tog över verksamheten.

Den första motordrivna ambulansen kom år 1918 och var skänkt till staden av grosshandlare Arnold Wilson.

Då Spanska sjukan härjade under 1918, visade det sig vara svårt att klara av alla sjuktransporter och man fick då låna in två ambulansbilar, den ena från disponent J.W. Lyckholm och den andra från Polisverket.

Hästtransporter av sjuka visade sig vara ett sämre alternativ när man jämförde med den snabbare och bekvämare automobilen, som man fått mycket goda erfarenheter ifrån.

Tre ambulanser från Scania-Vabis köptes in år 1919 vilka då ersatte de tre hästvagnarna. Påföljande år inköptes ytterligare två ambulanser avsedda för epidemitransporter.

Trots bilismens snabba utbredning var det ett stort antal hästdragna fordon på stadens gator och torg. För att hjälpa hästar som insjuknat och som var i behov av transport fick brandkåren genom Svenska Röda Stjärnans (*senare Blå Stjärnan*) försorg en djurtransportvagn år 1927, som placerades på Majornas brandstation.

Behovet av sjuktransporter ökade successivt och 1939 fanns 7 ambulanser varav en epidemiambulans. År 1944 hade man 5 ambulanser i daglig tjänst och 4 stycken för olycksfall.

1950 skrev brandchef Nils Grönvall i sin överblick över brandkårens arbete och utveckling:

"Ambulanstjänsten blir alltmer omfattande. Under året är stegringen i antal transporter nära 3000. Många transporter äro därjämte av betydande längd och kräva lång körtid. Allmänheten kan numera knappast såsom hittills betjänas av fem ambulanser. En ökning av personalen för att möjliggöra bemanning av ytterligare fordon torde inom kort bli nödvändig"

Det var inte så konstigt att transportererna ökade i både längd och i antal, då Göteborg nu växte och blivit större både till folkmängd och till yta.

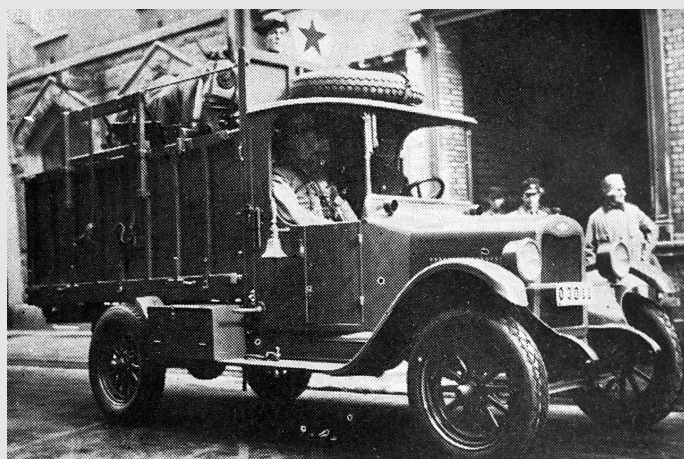
1 november 1952 anställdes 10 brandmän för att man skulle kunna starta upp verksamheten med två dagambulanser vilken togs i drift 1953. Dessa betjänades av brandpersonal som under en viss period enbart arbetade på dagtid.

Göteborgs första motordrivna ambulans, skänkt av grosshandlare A. Wilson.

John Holm och Erik Svensson med en av ambulanserna från Scania-Vabis, utanför Lundbys gamla brandstation 1920.

Brandkårens första djurambulans med inselad häst, färdig för transport 1927.

Två nya Volvo-ambulanser med en äldre Buick -39, på gården vid Huvudstationen på 1950-talet

Mercedes-ambulanser utanför Kålltorps brandstation i slutet av 1950-talet

Utbildningen bestod i konsten att bära bår, ge konstgjord andning och att lära sig ett allmänt humanitärt uppträdande. Samaritandan, att ställa upp i alla väder, var en fin inställning som inpräntades på ambulansmännen.

1962 startade man upp med en bättre ambulansutbildning, en femveckors kurs, både teoretisk och praktisk, för nyanställda brandmän vilken var den första i Sverige.

Initiativ till detta togs av Valle Rynholm som tillsammans med överläkare Karl-Gustav Dhunér skapade denna utbildning. Skolöverstyrelsen fick information om denna utbildning och byggde ut den till att bli en sju-veckors kurs som blev normgivande i landet från 1965.

Fram till 1975 var det endast brandpersonal som erhöll utbildning. Vårdskolan fick detta år sökande från andra ambulansorganisationer i Västsverige, vilket gjorde att den teoretiska utbildningen flyttades till vårdskolan. Den praktiska delen av utbildningen genomfördes även i fortsättningen på brandkåren.

Flera nya ambulanser kom 1963 av märket International. 149 Ekeröth och 60 Kämpendahl lastar här in baren.

Sävsjö-transporter

Göteborgs sjukvårdsförvaltning hade ett konvalescentsjukhus i Sävsjö, Småland, dit patienter dagligen transporterades från mitten av 1960-talet.

Till en början var det med vanliga ambulanser men då transportbehovet ökade inköptes en större ambulans 1971 med plats för två bårar. Denna användes även för sängtransporter mellan sjukhusen i Göteborg.

Efter några år ersattes den av en större ambulansbuss med toalett och tvätttrum, plats för fyra bårar samt tre sittplatser vilket gjorde resan bekvämare för de äldre patienterna.

Verksamheten i Sävsjö avvecklades och behovet av dessa ambulanstransporter upphörde efter att ha pågått i ca 20 år.

Sävsjö-bussen i början av 1970-talet

Hjärtinfarktambulans - HIA

År 1972 startades på Sahlgrenska sjukhuset en försöksverksamhet med en hjärtinfarktambulans, HIA, på initiativ av doktor Stig Holmberg, överläkare på hjärtinfarktavdelningen i samarbete med ambulanssektionen. HIA-ambulansen bemannades med specialutbildad sjukhuspersonal, läkare eller sjuksköterska.

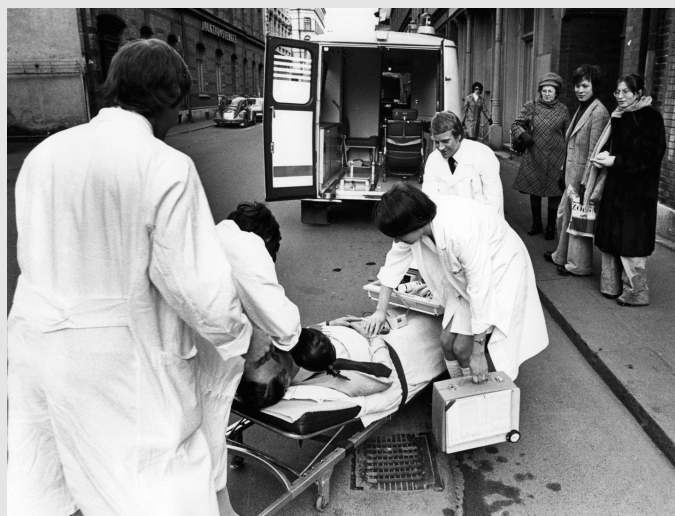
Avsikten var att undersöka om det var till fördel för patienten att flytta ut kvalificerad vård från sjukhuset till den plats där en människa drabbats av hjärtinfarkt.

Ambulanssektionen stod för ambulans med personal. På vardagar dagtid var ambulansen stationerad vid Sahlgrenska sjukhuset, där bra utbildning erhöles mellan transporterna. Personal växades var fjortonde dag.

HIA-ambulansen larmades från brandkårens larmcentral.

Första HIA-ambulansen - en Peugeot J 7

HIA-personal med patient inför transport

Ambulansbåt för södra skärgården

1974 inkorporerades Styrso kommun med Göteborg, varvid brandkåren ställdes inför ett ovanligt problem, om hur man skulle utföra sjuktransporter i denna kommun. Man fann lösningen genom inköp av en snabbgående båt.

Personalen för bemanning av båten hade man i besättningen som körde brandbåten Göte.

Det var inte problemfritt innan man organiserat sjuktransporterna från öarna. Någon ambulanspersonal fanns inte med vid sjötransporterna inledningsvis.

Båtpersonalen fick nu ett nytt verksamhetsområde i och med ambulanstransporterna. Ledningen överraskades här av att det var över 300 sjuktransporter per år.

Ambulansbåten "Arvid"

OLA- ambulansen

Redan 1976 fanns planer om att renodla en ”vit organisation”, men fördelarna med systemet med brandmän som gjorde både brand- och ambulans-tjänst hade så många fördelar. Detta innebar att man lade ner denna idén.

Samma år framfördes ett förslag från tillsynsläkare K-G Dunér och sektionschefen för ambulansen Valle Rynholm, vilket innebar att den befintliga organisationen skulle utökas med en specialambulans för omhändertagande av svåra sjukdomsfall och allvarligt skadade patienter.

1978 började riktlinjerna ta form för en OLA-ambulans (Olycksfall / Akut – ambulans). När specialambulansen larmades skulle även den ordinarie ambulans som befann sig närmast olycksplatsen larmas. Insattiden skulle därmed bli så kort som möjligt.

Utbildningen av ambulansmän för den nya specialambulansen påbörjades 1979, med en kurstid på 20 veckor.

HIA-ambulansens verksamhet avslutades när OLA-ambulansens försöksverksamhet påbörjades 1980.

Sektionschefen för ambulansen Valle Rynholm tillsammans med överläkare Karl-Gustav Dhunér

Bemanningen på OLA-ambulansen bestod av två ambulansmän med 20-veckors specialutbildning och därefter följde fortlöpande utbildning. Dagtid medföljde en sjuksköterska likt tidigare HIA-ambulans.

Den nya ambulansorganisationen fungerade så bra att man tre år senare satte in ytterligare en OLA-ambulans med placering på Lundby brandstation.

En utvärdering av OLA-verksamhetens fem första år gjordes 1985 som visade att ca 100 människor som under "normala" omständigheter skulle ha avlidit nu hade räddats till livet, genom Göteborgs OLA-ambulansverksamhet. Flertalet patienter kunde återgå till ett aktivt och meningsfullt liv. Resultatet visade sig vara bland de förnämsta i världen vad gäller personer som åter-räddats till livet.

OLA-verksamheten vart något som Göteborgarna tog till sig. När man på grund av ekonomiska skäl diskuterade att ställa in en OLA-ambulans, hörde allmänheten av sig och ville skänka pengar till en fortsatt drift.

OLA-fonden bildades 1986, där stiftelsens ändamål var att främja framskjutna livräddande insatser i Storgöteborg. 2008 övertog VG-Regionen stiftelsens förvaltning

OLA-personalen Göran Kjellsson, Karl-E Axelsson och sjuksköterska Marianne Blom visar här upp lite av sjukvårdsutrustningen.

Kent Bergstrand och Mats Kihlgren visar här upp OLA 2, som placerades på Lundby Brandstation.

Ambulanschefen Valle Rynholm tar här emot en gåva till OLA-fonden från Lionspresidenten Lennart Frisk.

Göteborgsmodellen

Göteborgsmodellen innebar att när människor drabbades av livshotande sjukdomstillstånd eller olycksfall larmades alltid två ambulanser. Närmast lediga akutambulans samt OLA-ambulansen.

Med den avancerade utrustning som fanns i OLA-ambulansen kunde man redan på plats ge kvalificerad vård. OLA-ambulansen bemanning fick slutligen en sjuksköterska dygnet runt samt specialutbildad ambulans-sjukvårdare, vilket också lade grunden till dagens ambulansverksamhet.

Fördelen med Göteborgsmodellen där ambulansen bemannades av brandpersonal med en god sjukvårdsutbildning var flera:

- *Brandstationernas strategiska placering gav korta insatstider.*
- *Möjligheten att skicka ut extraambulanser bemannade med personal ur brand/räddningsstyrkan.*
- *Vid större olyckor med många skadade larmades en samtrimmad större ambulans- och räddningsstyrka med kunskap och utrustning för att omhänderta skadade människor.*

”Göteborgsmodellen” fungerade bra med den integrerade verksamheten och OLA-ambulansen som kronan på verket.

Med högre ställda krav på utbildningsnivån för ambulanspersonal och att sjuksköterska skulle finnas med, gjorde att det inte gick att fortsätta på samma sätt. I slutet av 1990-talet började man anställa sjuksköterskor även för den ordinarie ambulansen som då tillsammans med brandmän med 20-veckors utbildning svarade för sjuktransporterna.

Efter mer än 100 år övergick så ambulansverksamheten till annan huvudman år 2007.

Ambulanser och personal finns än idag kvar på vissa brandstationer i Räddningstjänstförbundet, men numera hyr man in sig på brandstationerna.

Vasaplatsen 12 mars 1992